

VALORI ALE TEATRULUI ROMĂNESC

Mihai Mălaimăre:

*„Știam că în bazin
nu este apă...”*

Chipul actorului este dominat de ochi. Nu numai pentru că recitalul de pantomimă a imprimat în memorie imaginea măștii albe — neutre — care sublinia, reliefa expresivitatea privirii. Energia, dinamica unei alcătuiți doar aparent oarecare, își concentrează rezultanta în starea de veghe, în seninul unei priviri care a cunoscut și sublimul, și îndoiala, și sordidul, și știe că toate acestea pot conviețui relativ pașnic în lume. Depinde de puterea, de încăpăținarea fiecăruia asumarea unui corect raport de subordonare, în limitele atât de mișcătoare ale acestei coabitări. Cind știi atât de bine ce vrei, e chiar plăcut să cochetezi cu noțiunea de „șansă”.

— Hotărîrea mea de a deveni actor a fost fermă de la bun început, deși n-aș putea preciza cînd a fost acest început. Le promiseseam totuși părinților mei că dacă nu reușesc la primul examen, renunț la ideea de a face teatru; mă și pregătisem, dealtfel, foarte serios pentru Facultatea de istorie. Șansa mi-a suris: în comisie, Zoe Anghel Stanca, pe care

n-o cunoșteam, o vedeam pentru prima oară, a intuit ceva, a simțit ceva, și m-a ales. Nu se poate spune că m-a remarcat, deoarece eu eram deosebit de prost. În primul rînd, nu aveam nici un fel de dicție (M.M. de astăzi reproduce vorbirea lui M.M. de atunci: din păcate, în scris, efectul comic dispare cu desăvirire.) La prima întîlnire cu Moni Ghelerter — maestrul clasei noastre — a fost tranșată extraordinar relația mea cu teatrul, cu clasa, cu el, cu munca, și aceasta a fost cea de-a doua șansă a mea mi-a spus că dacă nu-mi refac dicția într-un an de zile, mă dă afară. Amenințare brutală și stranie, pentru că Moni Ghelerter era un om deosebit de delicat. Dar acest avertisment m-a ambiționat, s-ar putea spune că am dormit un an de zile cu creionul în gură și am rezolvat cam 70—80% din defecte, sperînd că restul va trece... pe seama personalității mele.

— Și, după anul de încercare, a început o colaborare fericită cu profesorul și regizorul, cu regizorul-profesor Moni Ghelerter...

— Fericită doar în profunzime, nu și la suprafață. Am avut din nou o șansă — șansa unui cuplu de profesori cum rar se întâlnește. Bruma de știință pe care o am în materie de teatru o am numai de la ei. E o „brumă“ foarte serioasă, foarte solidă, ce n-am acumulat, n-am acumulat din cauza mea, nu din cauza lor. Ore și ore în șir, erau zilnic cu noi. Dar eu personal nu eram în vederea maestrului meu. Și eram tânăr, orgolios, nu-mi plăcea că nu sînt iubit — nici acum nu-mi place : sînt capabil să mă depășesc doar cînd simt că cineva investește totul în mine. Moni Gheleter nu mă iubea, dar m-a lăsat să cresc, nu mi-a pus piedici, nu a încercat să mă modeleze după chipul și asemănarea actorilor lui preferați. Mi-l amintesc stînd în primul rînd și urmărind cu o atenție foarte prezentă furtunoasele și minunatele repetiții conduse de Zoe Anghel-Stanca în care eu interpretam rolul titular din *Kir Zuliardi*. Nu eram pe gustul lui. Între noi persista o anume răceală pe care nici unul nici altul nu am încercat s-o eliminăm discutînd, explicîndu-ne — poate că așa am ratat împreună o mare și frumoasă prietenie, dar am fructificat șansa unei extrem de productive, deși conflictuale, relații artistice. Am învățat imens de la el. Din acest punct de vedere am fost un om extrem de fericit. Șanse au mai fost și după aceea, dar s-a dovedit că, în absența profesorului, învățăcelul calcă-n străchini sau trece pe lîngă niște halte importante. Am terminat institutul bine. Am intrat la Național...

— A fost și asta o șansă !

— Nu știu ce să spun.

— Acum nu știu. Dar atunci ?

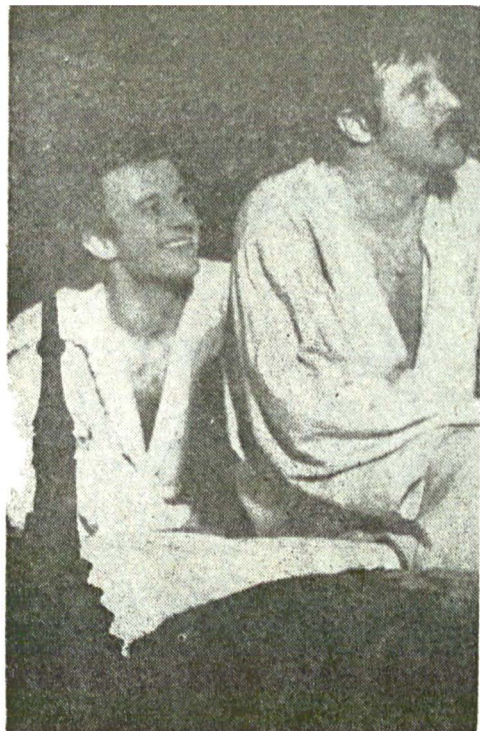
— Categorie, am considerat această repartiție o șansă de care m-am bucurat împreună cu Olga Delia Mateescu, ca șefi de promoție. Pe urmă nu știu ce s-a întimplat. Poate visurile noastre erau

M-am îmbătat cu... vorbele doar în spațiul bucătăriei mele...

Cu „A 12-a noapte“ mi-am luat rămas-bun de la tinerețe

Cuvîntul care mută aerul, gestul care modelează spațiul...

prea lipsite de realism, poate că nu eram pregătît să cooperez cu concretul vieții, cert e că șase luni n-am jucat nimic.

— **Ce contează șase luni într-o viață!**

— Șase luni înseamnă o viață. Atunci, ca și acum, nu mi-e ușor să dau șase luni, așa, cum aș scoate zece lei din buzunar. Am stat de pomană, n-am stat pe lângă un regizor să-l văd cum lucrează, pe lângă mari actori să-i văd „cum fac”. Am gătit, m-am plimbat, am văzut ceva spectacole.. Singura amintire plăcută este rolul pe care l-am jucat în examenul de diplomă al regizorului Mircea Moldovan **Oamenii cavernei**. A fost un fel de „cîntec de lebedă” la început de drum, de meserie. După aceea a trebuit totuși să mă încadrez „de facto” în trupa Naționalului — o trupă care muncește foarte mult în spectacole mari și montări mărețe. Poate că eu așteptam bucurii de altă natură. Au urmat niște perioade de muncă foarte intensă și n-am mai avut timp de priviri în jur și de formulări de perspectivă. Dacă spectacolul **Danton** a însemnat întîlnirea cu un stil de muncă adecvat unor dimensiuni uriașe, prezența mea în distribuția de la **Richard al III-lea** a fost primul contact cu măiestria celor de la care mai aveam multe de învățat. **Richard** a fost un spectacol controversat, a fost controversată chiar interpre-

tarea maestrului Beligan. Dar eu nu cred să fi existat un Richard mai bun decît Beligan. A fost uluitor — un șarpe cu chip de om. Dar nu era locul unui asemenea Richard în acea montare. Spectacolul ar fi trebuit pus în sala Atelier și ar fi fost fulminant.

— **Între timp, însă, în sala Atelier începea ceva care avea să se numească Fata din Andros.**

— Păcat că istoria acestui spectacol se pierde. Din nefericire, cronicarii vin întotdeauna cu un ceas mai tîrziu. Dacă dumneavoastră ați fi venit și ați fi stat cu noi un an de zile, nu chiar zi de zi, ci în etape, ar fi rămas un material extraordinar despre munca la acest spectacol.

— **Să încercăm să consemnăm acum ce-am pierdut atunci.**

— La început am fost vreo 15 tineri — atîția ne adunaserăm în decurs de cîțiva ani — furioși că nu jucăm. Am hotărît să punem noi o piesă. Cum se-ntîmplă, o mie de propuneri, nici una care să satisfacă pe toată lumea, Grigore Gonta a scizat aptitudinile și dorințele trupei și am început **Fata din Andros**. Știam că în bazin nu este apă și totuși ne-am aruncat de la trambulina de sus, am făcut toate șuruburile și toate figurile fără teama de a ne izbi, și minunea s-a produs: bazinul s-a umplut cu apă. Gonta venea foarte pregătît la repetiții, ceea ce nu-l împiedica să fie receptiv la propunerile

noastre. Nu ne-am ridicat de la masă decât după 6—7 luni, cind actorii țigneau pur și simplu. nu mai puteau să stea. Repetițiile „la sol” au fost, în felul lor, și mai teribile decât cele de la masă.

— **Spectacolul a fost deci în primul rind expresia dorinței colective de afirmare. Aceasta a fost liantul inițial. E minunat că acest liant s-a păstrat, nu s-a fărâmițat sub presiunea tendințelor divergente.**

— Au mai fost și asemenea tendințe. Ar fi absolut neinteresant și fals să spunem că **Fata din Andros** a fost o chestie roz-bombon, care a rezolvat definitiv problemele noastre de viață, de artă și de conștiință. Ne-am mai certat, ne-am mai bruftuluit, dar s-a creat în cele din urmă un nucleu de oameni care se întilnesc nu numai pe scenă, ci și în viață. Oameni care știu pînă unde pot împinge cancerul ăsta al teatrului care e birfa. Unii sint tentați să te judece după cum birfești, nu după cum crezi. Și eu cedez câteodată slăbiciunii de a birfi, dar despre prietenii și colegii mei din Andros nu mi-aș permite, sau îmi permit pînă la limitele în care ei înțeleg și acceptă.

— **Spectacolul a fost un succes, chiar prin discuțiile pe care le-a iscat. Realitatea, nici ea roz-bombon, vă confirmă speranțele.**

— Nu. Speranțele, proiectele noastre erau mai ambițioase. Noi ne făcuserăm un program din care s-a cam ales praful. La prima întilnire cu Gașca s-au stabilit niște perspective pe ani de zile, demne de o trupă mare. După **Fata din Andros** urma să sondăm toate sursele teatrale, să trecem prin marea dramaturgie, să ne demonstrăm calitățile de comedie, dar și inclinațiile pentru dramă. Dar una e ce gîndești, și alta e ce poți.

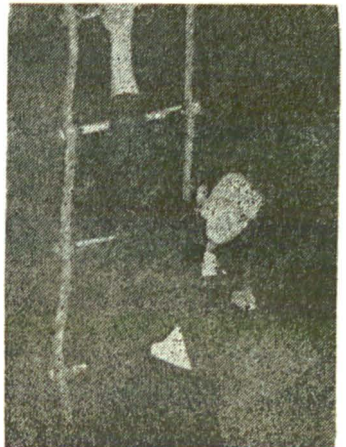
— **Sau ce se poate.**

— S-a putut, după cum ați văzut, **Harap Alb** — cu o infuzie de vîrstă... dar nu străină, pentru că Marin Moraru, Traian Stănescu, Constantin Diplan în multe privințe erau și sint mult mai tineri decât noi. N-aș spune că **Harap Alb** este un pas înainte al trupei noastre. Și dacă nu e umul înapoi, în orice caz este o stagnare. O modalitate de a mai trage o gură de aer. E păcat. E păcat că nu găsim în noi și în cei din jur argumentele unei munci continue și în continuă ascensiune.

— **E paradoxal cum un actor atît de devotat idelii de trupă incepe să la teatru pe cont propriu, în spectacole-recital.**

— Eu nu cred într-un teatru făcut de umul singur. Esențială este trupa, și cînd ea e bine încheagată, bine condusă, cînd își găsește un sistem de a respira și de a face să circule singele de la bătăile unei inimi comune, atunci viața este deosebit de frumoasă, apetisantă și tulburătoare.

În materie de pantomimă sint propriul meu elev...

Și-atunci, de cem-am îndreptat eu spre trui și pe limbă, lucru care l-a dăruit definitiv și a ris cu o bucurie extraordinară. Spectatorii au sesizat foarte clar momentul. Un actor care nu știe să reacționeze — în funcție de personaje, de atmosfera și de stilul spectacolului — la intemperii din jur, n-are anticorpi, e fragil, e vulnerabil. E de fapt vorba de o anume „filozofie“ de viață, de artă. Dacă îmi permit un moment de relaxare pe scenă, nu înseamnă că am dus arta actorului la bilci. E una din convingerile mele ferme.

— Ai spus mai înainte că îți iei rămas bun de la tinerețe. Poate că în fiecare moment al vieții ne confruntăm cu un început și cu un sfârșit. Ce ai vrea să păstrezi pentru viitor, din ceea ce ai acum ?

— Niciodată nu mi-a plăcut să mă îmbăt cu vorbele. Am făcut-o, când am făcut-o, doar în spațiul bucătăriei mele. N-am prea găsit în viața mea motive de automulțumire, deși le-am dorit și le-am căutat uneori. Aș vrea să păstrez ambiția cu care am muncit când eram foarte tânăr și pe care am cam pierdut-o pe parcurusul anilor. Și nu numai ambiția, ci și disciplina, răgoarea, lucruri care dau în mod real forță actului creator. Habar n-am cum va arăta viitorul meu. În materie de film, lucrurile sînt clare și definitive: regizorii nu cred în mine, eu nu cred în mine, și atunci oime ar mai putea să facă din mine un actor de film ? În teatru, nu știu, aștept în continuare răspunsuri de la pantomimă. Ca profesor, nu cred că sînt grozav — mă răzbuon pe studenții pentru lipsa mea de tenacitate de pînă acum, îi bruschez obligîndu-i să muncească, așa cum nu știu dacă am muncit eu, dar ar fi fost de dorit s-o fac. Ei trebuie să fie conștienți de meseria pe care o practică, de sensurile ei, de devenirea ei, de importanța ei socială, și, la urma urmel, de nefericirea care trebuie să existe în existența omului care se numește actor. O nefericire creatoare, o continuă nemulțumire, o permanentă cursă, o „negăsire“ reflexă, pentru că idealul trebuie mereu împins la doi-trei pași în față.

— În A 12-a noapte joci foarte mult cu sala, citeodată chiar la limita riscului, pentru ca apoi să reintri brusc în relație cu partenerii de pe scenă.

— Un actor adevărat — în concepția mea despre actorul adevărat — trebuie să-și cultive această disponibilitate. E o soluție care se obține după multă muncă, după multe acumulări, dar nu înseamnă făcătură, cum se spune printre noi — „masca durerii“. Nu mi se pare un lucru extraordinar, toți studenții mei știu lecția asta. Eu nu cred în actorul care e ca în transă cînd joacă. Să vă dau un exemplu: Marin Moraru, un mare actor, un monstru sacru, pe care eu îl admir enorm, joacă extrem de relaxat. Dacă se întîmplă ceva neobișnuit în scenă, nu se crispează, reia totul de la capăt în aceeași tensiune. Eu joc spinul în Harap Alb și o dată am intrat în scenă pistruiat. I-am arătat fața întrebător, Marin Moraru s-a uitat lung la mine și s-a strîmbat cu sensul „bună și nu prea“. Atunci am scos limba, îmi făcusem pis-

trui și pe limbă, lucru care l-a dăruit definitiv și a ris cu o bucurie extraordinară. Spectatorii au sesizat foarte clar momentul. Un actor care nu știe să reacționeze — în funcție de personaje, de atmosfera și de stilul spectacolului — la intemperii din jur, n-are anticorpi, e fragil, e vulnerabil. E de fapt vorba de o anume „filozofie“ de viață, de artă. Dacă îmi permit un moment de relaxare pe scenă, nu înseamnă că am dus arta actorului la bilci. E una din convingerile mele ferme.

— Ai spus mai înainte că îți iei rămas bun de la tinerețe. Poate că în fiecare moment al vieții ne confruntăm cu un început și cu un sfârșit. Ce ai vrea să păstrezi pentru viitor, din ceea ce ai acum ?

— Niciodată nu mi-a plăcut să mă îmbăt cu vorbele. Am făcut-o, cînd am făcut-o, doar în spațiul bucătăriei mele. N-am prea găsit în viața mea motive de automulțumire, deși le-am dorit și le-am căutat uneori. Aș vrea să păstrez ambiția cu care am muncit cînd eram foarte tânăr și pe care am cam pierdut-o pe parcurusul anilor. Și nu numai ambiția, ci și disciplina, răgoarea, lucruri care dau în mod real forță actului creator. Habar n-am cum va arăta viitorul meu. În materie de film, lucrurile sînt clare și definitive: regizorii nu cred în mine, eu nu cred în mine, și atunci oime ar mai putea să facă din mine un actor de film ? În teatru, nu știu, aștept în continuare răspunsuri de la pantomimă. Ca profesor, nu cred că sînt grozav — mă răzbuon pe studenții pentru lipsa mea de tenacitate de pînă acum, îi bruschez obligîndu-i să muncească, așa cum nu știu dacă am muncit eu, dar ar fi fost de dorit s-o fac. Ei trebuie să fie conștienți de meseria pe care o practică, de sensurile ei, de devenirea ei, de importanța ei socială, și, la urma urmel, de nefericirea care trebuie să existe în existența omului care se numește actor. O nefericire creatoare, o continuă nemulțumire, o permanentă cursă, o „negăsire“ reflexă, pentru că idealul trebuie mereu împins la doi-trei pași în față.

— Și în ce constă totuși fericirea acestei meserii ?

— În nefericirea ei, dacă ar fi să ne mulțumim cu un joc de cuvinte. În multe lucruri în zîmbetul unui spectator din sală, în bucuria unui sentiment simțit năvalnic în tine, care reușește să scoată după el ovîntul, să mute munții, să moglezeze aerul, și nu să-l sfărîme ca pe un geam, în gesturile delicate prin care te recunosc necunoscutii, în minunea unui buchet de flori... Poate că ar mai fi...

Convorbire realizată de
Magdalena BOLANGIU